

EDMOND MALAJ

**MARINI NGA ULQINI, DIPLOMAT I BALSHAJVE
DHE KRYEIPESHKËV I TIVARIT
1396-1420**

**Jetëshkrim i shkurtër, testamenti i tij
dhe dokumente të tjera**

I

**Të dhëna rreth Marinit nga Ulqini,
Argjipeshkëv i Tivarit 1396-1420**

Gjatë hulumtimit tonë rreth pranisë së klerikëve shqiptarë në Raguzë gjatë Mesjetës nëpër studime dhe dokumente na paraqitet një person i quajtur Marinus de Dulcinio, i cili rezultoi në pranishëm që në vitin 1352 në Dubrovnik.¹

Më vonë kemi akoma edhe një person tjetër po me këtë emër, Marinus de Dulcinio që nuk mund të jetë i njëjti person me atë të parin. Marinus de Dulcinio (i dytë) përmendet në vitin 1380-92 si banues në Dubrovnik. Ky duhet të ketë qenë me siguri kryepeshkvi i mëvonshëm i Tivarit, i cili ishte në krye të kësaj kryepeshkëvie nga viti 1396 deri në vitin 1420 për të cilin po japim disa të dhëna biografike. Vitin e tij të lindjes nuk e dimë dhe nuk dimë asgjë rreth rinitë dhe formimit të tij klerikal. Të dhënat rreth tij fillojnë me hyrjen në shërbimin diplomatik për Balshajt.

Marinus de Dulcineo kishte marrëdhënie me Gjergj Strazimir Balshën II² dhe i shërbente atij në çështje diplomatike delikate dhe të

¹ Irmgard Mahnken, "Beziehungen zwischen Ragusanern und Albanern während des Mittelalters. Randbemerkungen zur Problematik der balkanologischen Forschung", në: *Beiträge zur Südosteuropa-Forschung*. Anlässlich des I. Internationalen Balkanologenkongresses in Sofia 26. VIII. – 1. IX. 1966. Botuar nga. Arbeitskreis Südosteuropa-Forschung bei der Deutschen Forschungsgemeinschaft. München: Trofenik 1966, f. 368. (Burimi arkivor: DAD, Div. Canc. XVII, 43)

² Milan von Šufflay, "Kirchenzustände im vortürkischen Albanien. Die orthodoxe Durchbruchszone im katholischen Damme", në *Illyrisch-Albanische Forschungen*. Unter Mitwirkung von Professor Dr. Konstantin Jireček, Professor Dr. Milan von

rrëzikshme.³ Ai e kishte vizituar Raguzën për herë të parë pikërisht si ambasador i Balshës, dhe duke qenë shumë i dashuruar pas qytetit bëri kërkesë që të mund të banonte aty, gjë që iu lejua dhe më vonë, ai përfitoi edhe titujt dhe cilësitë e qytetarisë raguzane.⁴ Ai nuk u kthye nën shërbimin e Balshës, dhe kështu Balsha që i detyruar që të gjente dikë tjetër për marrëdhëniet e tij me Raguzë. Që në fillim të qëndrimit në Dubrovnik ai dha kontributin e tij në diplomacinë e kësaj Republike. Më 16 janar të vitit 1380 ai që dërguar nga Këshilli i Raguzës si ambasador tek Mbreti i Bosnjës dhe po atë vit më 29 korrik u dërgua nga rektori i Raguzës dhe nga këshilli i lartpërmendur edhe në Ulqin për të bërë të mundur kthimin e një brigandine gjenoveze.⁵

Me qëllim që të përmbushte kushtet, për të fituar nënshtetësinë raguzane, ku ndër të tjera, duhej të kishte edhe para, atij iu desh që të shiste për 50 dukatë shtëpinë e vet prej guri, në të cilën banonte (*domum lapideam quam habet in Dulcinio*), vëllezërve Vallius dhe Marko Blasius, të cilët i dhanë atij fillimisht 29 dukatë. Ndërsa ai u premtoi atyre, se do t'u jepte edhe një certifikatë noteriale pronësie, sapo ai të kishte të gjithë shumën, dhe deri atëherë ata nuk lejoheshin as të qëndronin, as të banonin e as ta kishin në pronësi këtë shtëpi deri sa t'ia paguanin Marinin të gjithë shumën prej 50 dukatësh.⁶

Gjatë qëndrimit të tij në Raguzë ai pati një letërkëmbim të fshehtë me mbretin Tvërtko të Bosnjës, nga i cili përfitoi si pronë fshatin e vogël Uskoplje të Konavljes në Raguzë, gjë që ishte e ndaluar dhe kundër

Šufflay, Sektionsschef Theodor Ippen, Professor E. C. Sedlmayr, Archivar Dr. Josef Ivanič, Weiland Emmerich von Karácson, K. Ung. Sektionsrat Béla Péch und Karl Thopia. Zusammengestellt von Dr. Ludwig von Thallóczy. I. Band. Mit einer Landkarte. München/Leipzig: Duncker und Humblot 1916, f. 255.

³ Giuseppe Gelcich, *La Zedda e la dinastia dei Balšidi. Studi storici documentati del Prof. Giuseppe Gelcich*, Spalato: Tipografia Sociale Spalatina (G. Laghi), 1899, f. 179, 180, ref. 3.

⁴ *Po aty*, f. 75.

⁵ Savo Marković, "Marin Ivanov, barski nadbiskup 1395-1420", në: Matica. *Časopis za društvena pitanja, nauku i kulturu*, Godina XIII, broj 50/ Ljeto 2012, Cetinje, Podgorica: 2012, f. 190.

⁶ *Acta et Diplomata res Albaniae Mediae Aetatis illustrantia*. Collegerunt et digesserunt Dr. Ludovigus de Thallóczy, Dr. Constantinus Jireček ed Dr. Emilianus de Sufflay. Volumen II (Annos 1344-1406 continens Vindobonae MXMXVIII. Typis Adophi Holzhausen, nr. 410. (më tej: AAlb, II), nr. 410. Shih më poshtë dokumentin e përkthyer.

ligjeve të Raguzës⁷. Kjo u zbulua dhe me gjithë përpjekjet për ta dënuar, kryepeshkvi deklaroi në Dubrovnik se nuk mund ta ndëshkonte, sepse për këtë nuk kishte bazë ligjore në ligjin kanonik.⁸ Megjithatë ai u dënua me pesë vite dëbim⁹, gjatë të cilave ai nuk lejohej të shkelte në territorin e Republikës, sepse vendi në fjalë ndodhej brenda disa kufijve të ndaluar dhe qytetarëve të Raguzës nuk u lejoheshin që të merrnin ato prona nga një sundimtar i huaj.¹⁰ Gjergj Strazimir Balsha kishte nevojë për shërbimet e tij, kështu që më 10 gusht të vitit 1395 i dërgoi një kërkesë Këshillit të Vogël në Raguzë që të falej dom Marini i Ulqinit, ose të paktën të lejohej të kalonte nëpër det ose tokë, por pa hyrë nëpër qytetin e Raguzës.¹¹

Ai përmendet më vonë në vitin 1395 edhe si kanonik i Ulqinit.¹² Një vit më vonë, më 1396 ai bëhet argjipeshkëv i Tivarit, duke u shuguruar si i tillë nga papë Bonifaci IX, si *Marinus II, Archiepiscopus Antibarensis XXI*, më 24 janar të vitit 1396.¹³ Në vitin 1420 ai gjendet përsëri në Raguzë, ku lë edhe testamentin e tij të fundit përmbajtjen e të cilit po e japim më poshtë në dokumentin nr. 4.

⁷ *Po aty*, nr. 537, ref. 1.

⁸ G. Gelcich, *La Zedda ...*, f. 176. S. Marković, “Marin Ivanov ...”, f. 191.

⁹ AAlb. II, nr. 537, ref. 1.

¹⁰ *Po aty*.

¹¹ AAlb. II, nr. 537. Shih tekstin e përkthyer më poshtë.

¹² Šime Ljubić, *Listine o odnašajih između južnogo Slavenstva i Mletačke republike*. Skupio i uredio Šime Ljubić, Pravi Clan Jugoslavenske Akademije znanosti i umjetnosti ITD. Knjiga IV. Od godine 1358 do 1403. Zagreb: Jugoslavenska Akademija Znanosti I Umjetnosti 1874, f. 350; AAlb II, nr. 542. Shih edhe: I. Mahnken, “Beziehungen zwischen Ragusanern...”, në *Südosteuropa-Forschung ...*, f. 368.

¹³ *Illyrici Sacri. Tomus Septimus, Ecclesia Diocletiana, Antibarensis, Dyrrhachiensis et Sirmiensis, cum eorum suffraganeis*, Auctore Daniele Farlato, Presbytero Societatis Jesu, et Jacobo Coletto olim ejusdem Societatis alumno. Venetiis, MDCCCXVII. Aput Sebastianum Coleti. Superiorem permissu ac privilegio. (Botim i dytë, Prishtinë: Arbi 2004) (më tej: D. Farlati, *Illyrici Sacri VII*), f. 84.

II

DOKUMENTET

1.

Një akt shitjeje ndërmjet priftit Marin nga Ulqini dhe vëllezërve Val e Marko Vlashi për një shtëpi të ndodhur në Ulqin

Përktheu nga latinishtja dhe përgatiti për botim

EDMOND MALAJ

“1387, 25. maii. Ragusii.

De domibus Ulcinii sitis. Presbyter Marinus de Dulcinio facit manifestum, quod ipse vendit vnam suam domum lapideam, quam habet in Dulcinio, Valli et Marco Blasii, fratribus de Dulcinio pro ducatis L, et pro parte solutionis dicte venditionis dictus presbyter Marinus confitetur habuisse et recepisse a predictis Valli et Marco ducatos XXVIII. Et quando venient et dabunt residuum, dictus presbyter Marinus promittit eis dare et deliberare dictam domum francam ab omnibus et facere eis cartam notarii; nec in dicta domo possint dicti fratres stare nec habitare nec in potestate eorum habere ipsam domum, donec integre soluerint et satisfecerint de dicto residuo denariorum ipsi presbytero Marino.”

1387. 25 maj. Raguzë

Mbi [një] shtëpi të ndodhur në Ulqin. Prifti Marini nga Ulqini deklaroi, që ai vetë shtëpinë e tij prej guri që e ka në Ulqin ua shet vëllezërve nga Ulqini Val e Marko Vlashi për 50 dukatë, dhe përsa i përket kryerjes së kësaj shitjeje, i thëni prift Marini pohon që posedon dhe se ka marrë nga të sipërthënëtit Val dhe Marko 29 dukatë. Dhe kur ata të vijnë dhe të japin pjesën e mbetur, i thëni prift Marini u premtonte atyre që do t’ua japë dhe do t’ua dorëzojë atë shtëpi të lirë prej çdo gjëje dhe që do t’u bëjë dhe certifikatën e pronësisë nga noteri. Vëllezërit e lartpërmendur në atë shtëpi nuk mund as të qëndrojnë, as të banojnë e as ta kenë në pronësi deri sa ta shlyejnë dhe ta lënë të kënaqur për pjesën e mbetur vetë priftin Marin.

Marrë nga: AAlb. II, nr. 410.

2.

Dokumente në lidhje me dënimin e Marinit nga Ulqini me moslejtim për të kaluar nëpër Raguzë

Përktheu nga latinishtja dhe përgatiti për botim

EDMOND MALAJ

“Anno 1392, 20. februarii:
„In minori consilio ad sonum
campane more solito congregato
captum fuit de procedendo contra
dompnum Marinum de Dulcinio
pro accusa facta contra eum per
ser Franchum de Baxellio pro eo,
quod tenuit villas a dominis
Selavonie, contra ordines
Ragusii.”

“24. februarii lecta littera
contra Marinum, qui „recepit,
habuerit et tenuerit a condam
Tvertcho rege Bossine unam
villam in Canali, vocatam
Vschopie, que est intra confinia
prohibita quibuscunque civibus
Ragusii recipere villas ab
aliquibus dominis sub certa
pena”; expulsus ad annos 3.”

“Die 12. augusti ibidem
„captum fuit de precipiendo
dompno Marino de Dulcinio et
eius attinentibus, quod non
procurent amplius facere venire
litteras regimini Ragusii pro
franchatione ipsius dompni Marini
a sententia, qua religatus fuit a
civitate Ragusii per quinquenium.”

Viti 1392, 20 shkurt: “në
këshillin e vogël, të mbledhur me
rënien e këmbanës si zakonisht, u
mor vendimi për të proceduar
kundër dom Marinit nga Ulqini,
si rrjedhojë akuzës së bërë nga
Fanko de Bazelio kundër tij,
ngaqë mori fshatra nga zoti i
Skllavonisë, kundër ligjeve të
Raguzës.”

Më 24 shkurt u lexua letra
kundër Marinit, të dëbuar për tre
vjet, i cili mori, pati dhe mbajti
nga një farë Tvertko, mbret i
Bosnjës, një fshat në Konavlje, të
quajtur Uskopie, që është brenda
kufijve të ndaluar, gjë që nuk u
lejohet qytetarëve të Raguzës,
cilitdo qoftë, që të marrë fshatra
nga ndonjë sundimtar i huaj, duke
pësuar një dënim të caktuar.

Ditën e 12 gushtit, po aty. U
mor vendimi që t’i urdhërohet
dom Marinit nga Ulqini dhe
personave të tij përkatës, që të
mos mundohen më tej t’i
dërgojnë letra qeverisë së
Raguzës për lirimin e tij nga
vendimi që u mor për të nga
qyteti i Raguzës, të përcaktuar për
pesë vjet.

Marrë nga: AAlb. II. nr. 537, ref. 1.

3.

Hidhet në votë nga Këshilli i Vogël i Raguzës lutja e Gjergj Strazimir Balshës për lejimin e dom Marinitt nga Ulqini, që të kalojë nëpër territorin e Republikës

Përktheu nga latinishtja dhe përgatiti për botim
EDMOND MALAJ

*1395, 10. augusti. Ragusii.
De Ragusinorum cum Georgio
II. Balšić et Radič Crnojević
relationibus.*

1395, 10 gusht 1395
Mbi marrëdhëniet e raguzanëve
me Gjergj II Balshën dhe Radi
Čërnojeviqin

*In minori consilio more
sollito congregato, in quo fuerunt
ballote VIII^{or}(!), prima pars est de
deliberando, si volumus portare ad
maius consilium petitionem, quam
facit dominus Georgius de
Strazimerio per eius
ambassiatozem per litteras de
credencia, faciendi gratiam
dompno Marino de Dulcinio, quod
pro serviciis dicti domini Georgii
possit transire per nostrum
comitatum per terram vel per mare
non intrando in civitatem, non
obstante sententia relegationis per
quinquenum lata contra eum.*

Në Këshillin e vogël të mbledhur si zakonisht në të cilin pati 9 vota, pjesa e parë është të shqyrtohet, nëse duam që të dërgojmë në Këshillin e Madh lutjen që bëri zoti Gjergj Strazimiri nëpërmjet letrave të tij kredenciale të sjella nga ambasadori i tij, në lidhje me faljen e dom Marinitt nga Ulqini, me qëllim që për shërbimin ndaj zotërisë së lartpërmendur Gjergj, lejohet të kalojë nëpër territorin tonë në det ose tokë, pa hyrë në qytet, me gjithë dënimin prej 5 vitesh të vënë ndaj tij.

Burimi: AAlb. II, nr. 537.

4.

Testamenti i Marinit nga Ulqini

Përktheu nga latinishtja dhe përgatiti për botim

EDMOND MALAJ

Në dokument kemi përdorur në përgjithësi formën e shumësit të ashtuquajturën *Pluralis Maiestatis*, ku në fakt është vetëm një person, duke respektuar kështu edhe gjuhën e dokumentit. Në ato raste, kur autori i dokumentit përdor vetën e parë të numrit njëjës, është respektuar gjithashtu forma e origjinalit, duke përdorur në shqip gjithashtu vetën e parë të numrit njëjës. Marini, argjipeshkëv i Tivarit vdes më 17 janar 1420, pasi kishte qëndruar plot 24 vite në krye të argjipeshkvisë së Tivarit, dhe u varros ashtu si e kishte lënë amanet.¹⁴

*ex lib. Testamen. Publicæ
Notariae Rhacusine descriptum.*

*In Christi nomine. Amen.
1420. die 12. Januarii.*

*Nos Marinus Dei &
Apostolice Sedis gratia
Archiepiscopus Antibarensis, &
Diocleensis existentes infirmi
corpore in decrepita etate Ragusii
fecimus ultimam meam voluntatem
ac ultimum testamentum.*

*In primis volumus &
consequenter ordinamus, quod
dentur pro decimis & primitiis unus
ducatus. Item volumus quod
Venerab. Presbyteri, qui portabunt
corpus meum ad sepeliendum,
habeant singuli grossos 6. sepultus
cum honore. Volumus quod D. D.
Canonici habeant Pontificale*

Nga librat e testamenteve të
Noterisë Publike të Raguzës.

Në emër të Krishtit Amen.
1420, në ditën e 12 Janarit.

[Ne] Marini argjipeshkëv i
Tivarit dhe i Dioklesë me Hirin e
Zotit dhe të Selisë së Shenjtë
Apostolike, duke qenë i dobët e i
sëmurë e në moshë të thyer, po
shprehim vullnetim tonë të fundit
dhe po bëjmë Testamentim [tim]
të fundit në Raguzë.

Në radhë të parë dëshirojmë
dhe urdhërojmë ashtu siç e do
zakoni që të jepet një dukat për të
dhjetat dhe për primicet. Po ashtu
duam që priftërinjtë e nderuar që
do ta mbartin trupin tim deri tek
varri, të kenë secili nga 6 groshë
për nderim. Duam që të thënë

¹⁴ Po aty.

meum, & Fraternitas Presbyterorum, qui fecerint me sepelire in loco honesto, habeant yperperos 12. & Crucem meam.

Item volumus quod Iconia nostra panatur supra ubi sunt Reliquie in Ecclesia S. Marie. Item volumus quod detur. Presbytero Parvo Vasculum, quo tenetur Crisma & oleo sancto. Item volumus quod detur V. Abbati S. Jacobi de Viscniza una mea clamis de baratino. & similiter Caputeus, ut ipse Abbas teneatur dicere Missas ordinatas S. Gregorii, pro anima mea.

Item volumus quod dentur Presbytero Jobanni de Dulcigno una nostra tunica schura, & una gonella, & unus Caputeus, ut debeat dicere Missas S. Gregorii, & ut roget Deum pro anima nostra. Item volumus quod dentur Clerico Andree famulo nostro una Capscia, & unus pulcrus superpeliceus, & aliqui libri, qui sunt in ipsa d. Capscia, & lectum, & ducati 3. que omnia sibi, assignavi in vita nostra, pro quibus rebus teneatur Deum orare pro anima nostra.

Item volumus detur Psalterium meum Monasterio Sancte Marie de Castello, Item

kanonikë të kenë librin tim liturgjik, dhe vëllazëria e priftërinjve që do të më varrosin në vendin e shenjtë të kenë 12 hyperperë dhe kryqin tim.

Po ashtu duam që ikonat tona të vendosen sipër, aty ku janë reliket në Kishën e Shën Marisë. Po ashtu duam që t'i thuhet presbiterit Parvo që të mbajë enën ku ruhet Krizma* dhe Vaji i Shenjtë. Po ashtu dua që shumë të nderuarit abatit të Shën Jakobit të Vishnicës t'i jepet një klamide e imja [e llojit] Baratino** dhe po ashtu edhe kapuçin, që ai abat të thotë meshët e rregullta të Shën Gregorit për shpirtin tim.

Po ashtu duam që t'i jepen presbiterit Gjon nga Ulqini një tunikë e imja e errët dhe një fustanellë*** dhe një kapuç, që të thotë [edhe ai] meshët e Shën Gregorit dhe t'i lutet Zotit për shpirtin tim. Gjithashtu duam që t'i jepen klerikut Andre, famullitarit tonë një arkë dhe një veledun i sipërm dhe ndonjë libër që ndodhet në arkën e lartpërmendur, shtratin dhe 3 dukatë, të cilat ia dorëzuar në jetën tonë, kështu që t'i mbajë ato dhe t'i lutet Zotit për shpirtin tonë.

* Krizma është vaji i shenjtë i përzier dhe i parfumuar që përdoret nëpër sakramentet e pagëzimit, krezmimit, etj. – E.M.

** Baratino mund të jetë vendi, ku është prodhuar Klamidja. Na rezulton që një lokalitet i quajtur Baratino ndodhet në Bjellorusi, në afërsi të Minskut. – E.M.

*** Fjalën gonella të latinishtes mesjetare e përkthjem me fustanellë.

volo quod detur Matheo de Bizia meum Messale, si ipse voluerit solvere yperperos 10. pro tracta pro anima mea. De aliis rebus, que inveientur, vendantur, & dentur pro anima nostra . Sunt tres annulos, volo quod habeat Decussa unum, & Nicholetta alterum, & Catherina suarum filiarum quod habeat tertium; & quartum est argenteum detur Cristoforo.

*Item volumus, & ordinamus nostros Procuratores, & Epitropes generales in hujusmodi, & in omnibus aliis rebus utcumque nobis spectantibus Vener. Viros & Dominos Mattheum de Georgio, & Mattheum de Ragnina Canonicos Ecclesie Ragusine, & Presbyterum Joannem de Dulcigno, & Presbyterum Matteum Parvulum. Totum fiat ad voluntatem. De hac autem*¹⁵

Po ashtu duam që t'i jepet psalteri im Manastirit të Shën Marisë së Kastellos. Gjithashtu duam që t'i jepet meshari im Matheo de Bicias, nëse ai pranon të japë për të 10 perperë për shpirtin tim. Sendet e tjera që gjenden, të shiten dhe të jepen për shpirtin tonë. [Aty] janë edhe tri unaza dhe dua që Dekusa të ketë njërën dhe Nikoleta tjetrën dhe të tretën Katerina me të bijat e saj, e katërta që është prej argjendi t'i jepet Kristoforit.

Po ashtu duam dhe urdhërojmë prokuratorët dhe epitropët [garantuesit] tanë të përgjithshëm në këtë mënyrë dhe për të gjitha gjërat tona të tjera që na përkasin ne, sido qoftë puna, burrat e nderuar Mateo de Georgio dhe Mateo de Ragnina, kanonikë të Kishës së Raguzës, më tej presbiterin Gjon nga Ulqini dhe presbiterin Mateo Parvulo. E gjitha u bafte sipas vullnetit. Prej këtyre megjithatë ...

Burimi: D. Farlati, *Illyrici Sacri VII*, f. 84

¹⁵ Këtu mbyllet testamenti dhe Farlati duket se ka gjetur pikërisht vetëm këtë version të dokumentit, sepse shkruan "*Desund caetera; & haec praetereasubduntur*", d.m.th. "[të dhënat] e tjera mungojnë ose janë lënë pas dore". D. Farlati, *Illyrici Sacri VII*, f. 84.

